

Борис ПОГРІЩУК

КОМПЛЕКСНЕ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Буряківництво вважається однією з найважливіших галузей сільськогосподарського виробництва. Донедавна Україна входила в першу десятку країн – найбільших виробників цукрових буряків й цукру та поставляла його за межі держави понад 3,5 млн. т. Вигідні ґрунтово-кліматичні умови та забезпеченість трудовими ресурсами давали можливість вирощувати високі врожаї цукрових буряків та постачати на внутрішній і зовнішній ринки.

Багатокомпонентність вихідної продукції цукробурякового виробництва, використання її в багатьох сферах народного господарства зумовлює не тільки конкурентність галузі, а й виробничо-економічну залежність від її ефективного розвитку підприємств і організацій інших галузей, наприклад харчової промисловості. Також цукор може бути перероблений на продукти технічного використання. Економічний аналіз динаміки розвитку галузі засвідчує, що за різних причин виробництво цукрових буряків в Україні зменшується.

Скорочення обсягів і погіршення ефективності виробництва цукрових буряків відбувалося під впливом багатьох факторів, серед яких головне місце займають урожайність і трудомісткість виробництва.

Невизначеність попиту на сировину через відсутність держзамовлення вносить нестабільність у формування ринку цукрових буряків й цукру, обмежуючи як попит, так і пропозицію.

Розвинуті країни законодавчо підтримують і стимулюють високий стабільний розвиток виробництва різними шляхами: створення матеріально-технічної бази розвитку агропромислового виробництва та сучасних прогресивних технологій, пільгової кредитної і податкової політики, стимулювання експорту продукції, збільшення місткості внутрішнього ринку.

Державі необхідно повернути попередні позиції щодо місця і обсягів на зовнішньому ринку цукру, розширити й оновити асортимент цукристих продовольчих продуктів, підвищувати конкурентоспроможність вітчизняної продукції, бути складовою стратегії економічного розвитку держави. Тому одним з основних завдань агропромислового комплексу України на сучасному етапі є формування такого ринкового механізму, який би змушував суб'єктів господарської діяльності нарощувати обсяги сільськогосподарського виробництва, відмовлятися від застарілих технологій і освоювати нові, знижувати собівартість продукції та підвищувати рівень рентабельності господарств. Для цього потрібно залучати інвестиції, випускати конкурентоспроможну продукцію, зацікавлювати працівників до технологічного процесу.

Одна з умов ефективного розвитку буряківництва у раціональному використанні вітчизняної техніки, зокрема бурякозбиральних комбайнів. Тому необхідно розробити дійовий механізм щодо забезпечення господарств технікою, тим більше, що її вартість значно нижча від зарубіжної, що, в свою чергу, сприятиме покращенню використання ресурсного потенціалу галузі.

Дослідження показують, що ефективність буряківництва залежить від рівня трудомісткості виробництва, який останнім часом значно зріс. У зв'язку з погіршенням матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств відбувається зниження рівня механізації виробничих процесів у буряківництві, що зумовлює зростання затрат праці на гектар посіву. Зниження урожайності призвело до збільшення затрат праці з розрахунку на 1 ц коренеплодів, що вплинуло на зростання матеріальних витрат на оплату праці, а отже, і підвищення собівартості одиниці продукції.

Виробництво цукрових буряків – досить складний виробничий процес. Тому його ефективність значною мірою залежить і від рівня використання основних технологічних операцій: підготовки ґрунту до сівби, догляду за посівами та збирання цукрових буряків.

Значний вплив на кінцеві результати справляє рівень урожайності цукрових буряків. Тому доцільно рекомендувати вирощувати цукрові буряки в тих господарствах, які протягом багатьох років одержують високі врожаї, де ця галузь рентабельна. На конкурентних умовах потрібно сформувати зони з господарств, які спроможні вирощувати не менше 250 ц/га цукрових буряків, сконцентрувати в них ресурси для досягнення у перспективі урожайності понад 350 ц/га.

Особливого значення набуває, з одного боку, підвищення урожайності цукрових буряків, а не розширення посівних площ, а з другого – збільшення виходу цукру з одиниці сировини при зниженні, виробничих витрат на всіх технологічних ланках цукробурякового виробничого ланцюга. У зв'язку з цим важливого значення набуває застосування сучасних ресурсозберігаючих технологій вирощування цукрових буряків, адже зниження витрат на вирощування цукрової сировини і підвищення вмісту цукру в буряках істотно впливає на собівартість виробництва готової продукції, що є однією з важливих умов забезпечення її конкурентоспроможності при виході на внутрішній і світовий ринок.

Назріла необхідність у різкому скороченні низькопродуктивних переробних підприємств і розширенні виробничих потужностей до економічно оптимальних меж у частині перспективних заводів, бо через застарілі технології на українських заводах недоодержується до 15 – 20% цукру.

Матеріально-технічне забезпечення інтегрованого бурякового виробництва є досить важливою ланкою у відродженні конкурентоспроможного виробництва цукру, виходу галузі на зовнішній ринок.

Необхідно принципово змінити сам підхід до визначення ефективності отримання кінцевої продукції. Всі роботи, включаючи вирощування цукрових буряків, їх переробку та реалізацію цукру й інших продуктів переробки, потрібно розглядати як єдиний технологічний процес.

Удосконалення економічних взаємовідносин шляхом створення на новій економічній основі цукробурякових інтегрованих формувань різних рівнів – важливий напрямок підвищення економічної ефективності цукробурякового виробництва.

Основними факторами підвищення ефективності галузі буряківництва на рівні господарства є:

– запровадження спеціалізованої сівозміни і формування раціонального рівня концентрації посівів. За нинішнього стану природно-ресурсного потенціалу цукрові буряки мають повертатись на попереднє місце не раніше, ніж через 4 – 5 років. При цьому в сівозміну на повний вегетаційний період не слід включати такі культури, як гірчиця, ріпак та соняшник;

– застосування інтенсивної технології вирощування цукрових буряків на основі використання насіння високої якості, високопродуктивної системи машин і механізмів, сучасних засобів захисту рослин;

– обмін виробничою та економічною інформацією між цукровими заводами й господарствами про діючі виробничі потужності, потребу сировини, виробничі витрати;

– організація буряківництва на основі інтеграційних процесів, що зумовлює організаційну, технологічну та економічну єдність інтересів у кінцевих результатах господарювання.

Таким чином, головною умовою інтенсифікації сільськогосподарського виробництва є докорінне поліпшення використання землі на основі широкого впровадження досягнень науки і передової практики, прогресивних технологій виробництва сировини та її переробки, освоєння всебічно обґрунтованих і перевірених систем землеробства, що можуть забезпечити віддачу кожного гектара з одночасним скороченням витрат на виробництво продукції.

Література

1. Бурик А. Ф., Вернюк Н. О. Економічні взаємовідносини в цукробуряковому підкомплексі Вінниччини. // *Економіка АПК*. – 2001. – № 2.
2. Сінченко В. М., Пиркін В. І., Пасчук Ю. А. Проблеми підвищення економічної ефективності виробництва цукрових буряків. // *Економіка АПК*. – 2000. – № 2.
3. Лисенко Н. О. Особливості реформування КСП в цукробуряковому підкомплексі. // *Економіка АПК*. – 2001. – № 2.
4. Лисенко Н. О. Шляхи відновлення буряківничої галузі // *Економіка АПК*. – 2001. – № 6.